

POLITYKI PUBLICZNE JAKO ZORGANIZOWANE DZIAŁANIA W SFERZE PUBLICZNEJ

Marek Rymsza
Kaja Gadowska
Arkadiusz Karwacki
Mariusz Kwiatkowski

Grupa tematyczna na Ogólnopolskim Zjeździe Socjologicznym

Cztery publikowane poniżej artykuły to owoc prac sesji tematycznej „W stronę socjologii sfery publicznej” poświęconej pamięci zmarłego w roku 2015 profesora Edmunda Wnuk-Lipińskiego, którą wspólnie zorganizowaliśmy w ramach XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (Gdańsk, 14-17 września 2016 roku). Sesja cieszyła się dużym zainteresowaniem; przedstawiono na niej w trzech kolejnych odsłonach łącznie 20 autorskich referatów. Żywa dyskusja wokół tych wystąpień potwierdziła naszą intuicję, że socjologia sfery publicznej jako propozycja koncepcyjna ma spory potencjał w zakresie eksploracji i wyjaśniania meandrów polskiej transformacji.

Bezpośrednio po Zjeździe poprosiliśmy Autorów referatów o przygotowanie na podstawie wystąpień artykułów naukowych, a sami staraliśmy się zainteresować dorobkiem sesji odpowiednio sprofilowane czasopisma naukowe. Pierwsze dwa teksty, autorstwa Ewy Baci i Arkadiusza Peserta, a dotyczące problematyki społeczeństwa obywatelskiego, ukazały się już na łamach kwartalnika „Trzeci Sektor” (2016, nr 39-40). Nawiązaliśmy współpracę ze „Studiami Socjologicznymi”, gdzie ukazą się teksty poświęcone funkcjonowaniu sfery publicznej. Kolejne trzy teksty opublikowane zostaną w „Rocznikach Lubuskich”. Wreszcie Redakcja „Zoom Politikon” okazała zainteresowanie tekstami o profilu bardziej praktycznym, poświęconymi politykom publicznym. Dodajmy, że nawiązanie

współpracy z „Zoom Politikon” było proste, bo przedstawiciele Redakcji sami dostrzegli naszą zjazdową sesję, a łączy nas także docenienie dorobku prof. Edmunda Wnuk-Lipińskiego.

Dlaczego socjologia sfery publicznej?

Refleksja socjologiczna towarzyszyła całemu ćwierćwieczu zmian systemowych w Polsce. Chociaż jednak to socjologowie ukuli termin „transformacja ustrojowa”, to socjologia transformacji nie zaowocowała spójną teorią, zdolną agregować bogaty dorobek badawczy. Teza o słabości socjologicznych badań nad zmianą systemową wybrzmiała mocno na XVI Ogólnopolskim Zjeździe Socjologicznym, zwłaszcza na symposium „Nie-solidarni i Nieufni. O przeoczeniach wizjonerów i projektantów transformacji”, zorganizowanym w Europejskim Centrum Solidarności.

Jak się wydaje, potencjał w zakresie kumulacji wiedzy o przebiegu i rezultatach transformacji oraz reform po-transformacyjnych ma podejście, które proponujemy określać mianem socjologii sfery publicznej. Sfera publiczna to kategoria pojęciowa o ugruntowanej tradycji w myśli socjologicznej (Hannah Arendt, Jurgen Habermas, Niklas Luhmann, Richard Sennett i inni), a naszym zdaniem to zarazem dobra rama dla analiz rozmaitych polityk publicznych jako zorganizowanych (ustrukturyzowanych) działań celowościowych podejmujących określone sprawy publiczne. Jest tu miejsce na badanie wdrażania różnych projektów instytucjonalnych, a także na analizy przebiegu zmian systemowych w odniesieniu do poszczególnych segmentów sfery publicznej; wreszcie jest miejsce na studia nad wyłaniającym się nowym po-transformacyjnym łańcem zbiorowym.

Socjologiczna perspektywa pozwala uchwycić, że wszystkie zasygnalizowane działania i procesy stanowią wypadkową wzajemnych relacji instytucji formalnych (prawo, procedury) i nieformalnych (obyczaje, nieformalna pragmatyka). Perspektywa ta pozwala też dostrzec i analizować funkcje, ale i dysfunkcje poszczególnych podmiotów (organizacji) sfery publicznej oraz dostrzegać sprawczość nie tylko aparatu państwa, ale i różnych zbiorowych aktorów życia publicznego. Można wręcz powiedzieć, że jest to w dużej mierze perspektywa pro-obywatelska.

Dlaczego Edmund Wnuk-Lipiński?

Takie podejście do analizowania działań publicznych bliskie było profesorowi Edmundowi Wnuk-Lipińskiemu, który wychodząc w swych badaniach z paradygmatu socjologii polityki, zaproponował autorską koncepcję socjologii życia publicznego. We wstępie do *Socjologii życia publicznego* (Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005) Wnuk-Lipiński podkreślał, że „nie wyczerpuje [ona] całej problematyki, jaką należałoby wiązać ze sprawami publicznymi” i dodawał, że zarazem „dotyczy spraw najpilniej obchodzących obywateli, pragnących aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym”. Wnuk-Lipiński zajmował się więc funkcjonowaniem w przestrzeni publicznej tego, co społecznie istotne: dyskursem nad sprawami publicznymi, a zwłaszcza zorganizowanymi działaniami. W szczególności interesowało go, w jaki sposób poszczególni aktorzy zbiorowi podejmują rozmaite sprawy publiczne i jak realizują określone polityki publiczne.

Publikacja tekstów ze wspomnianej grupy tematycznej ma na celu refleksje Edmunda Wnuka-Lipińskiego twórczo rozwijać. Jesteśmy przekonani, że Profesora można będzie uznać za prekursora socjologii sfery publicznej, jeśli tylko to podejście zakorzeni się w polskiej socjologii.

Spraw publiczne i polityki publiczne

Na łamach „Zoom Politikon” zamieszczone są poniżej cztery teksty o wyraźnie praktycznym profilu. Nie chodzi w nich o analizę czym jest (i czym nie jest) sfera publiczna, ale co się w jej ramach dzieje. Otóż sfera publiczna, ujmowana zarówno jako przestrzeń, jak i dyskurs, to miejsce, gdzie podejmuje się sprawy publiczne. W zależności od przyjętej perspektywy teoretycznej można powiedzieć, że polityki publiczne współtworzą sferę publiczną lub są w niej lokowane.

I tak, Krystyna Faliszek analizuje prowadzenie na poziomie lokalnym programów publicznych dotyczących sfery społecznej. Argumentuje, że wbrew deklaracjom autorów reform decentralizacyjnych, ta polityka to w dużej mierze administrowanie zbiorem programów branżowych (resortowych), a nie zintegrowana polityka społeczna.

Joanna Frątczak-Mueller wskazuje na pozorny charakter wielu współczesnych działań publicznych, nawiązując do koncepcji Jana Lutyńskiego. Lutyński wskazywał na pozorny charakter licznych przedsięwzięć realizowanych przez aparat państwa w okresie realnego socjalizmu, ale – jak widać – koncepcja ta ma zastosowanie także do analizowania polityk publicznych czasów demokracji.

Refleksje Marii Szymborskiej dotyczą współpracy administracji publicznej z organizacjami sportowymi. W swojej analizie autorka wykorzystuje podejście neoinstytucjonalne, bez wątpienia użyteczne w uprawianiu socjologii sfery publicznej.

Wreszcie Beata Królicka zastanawia się nad możliwością i racjami stojącymi za implementacją koncepcji dochodu podstawowego. Analizując owe racje uruchamia wyobraźnię socjologiczną – podstawowe narzędzie analityczne warsztatu socjologa, odwołując się także do utopii społecznych kreślonych przez pisarzy.

Zapraszamy do lektury!